

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 a §:n kumoamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maankäyttö- ja rakennuslain 57 a §:n kumoamisesta (HE 79/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Mirkka Saarela, ympäristöministeriö
- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- kehittämisspäälikkö Anne Jarva, Suomen Kuntaliitto
- asiantuntija Mirja Tiitinen, Energiateollisuus ry
- asiantuntija Kristian Savela, Suomen Lähienergialiitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- Lahden kaupunki
- Turun kaupunki
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Omakotiliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi maankäyttö- ja rakennuslain pykälä, jossa säädetään mahdollisuudesta antaa asemakaavassa määräys rakennuksen liittämistä kaukolämpöverkkoon ja tilanteista, joissa määräystä ei sovelleta. Muutoksen myötä kaukolämpöverkkoon liittymisestä ei enää voisi määrätä asemakaavassa. Tavoitteena on vähentää sääntelyä sekä edistää kuluttajien mahdollisuuksia valita itselleen sopiva lämmitystapa ja tätä kautta tukea vapaata kilpailua lämmitysmarkkinoilla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Valiokunnan mietintö YmVM 9/2018 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan maankäyttö- ja rakennuslain 57 a §:n kumoamista, jolloin kaukolämpöverkkoon liittymisestä ei enää voisi määrätä asemakaavassa. Kun säännös lisättiin vuonna 2009 maankäyttö- ja rakennuslakiin, kaukolämpöverkkoon liittymisen edistämistä pidettiin ilmastomuutoksen hillinnän ja ympäristön kannalta tehokkaimpana lämmitystapavalintojen ohjauksena. Määräystä on sovellettu uusiin rakennuksiin, joiden välittömästä läheisyydestä on ollut mahdollista liittyä kaukolämpöverkkoon. Määräys ei kuitenkaan ole koskenut niin sanottuja matalaenergiarakennuksia tai rakennuksia, joiden pääasiallinen lämmitysjärjestelmä on uusiutuviin energialähteisiin perustuva ja vähäpäästöinen. Viime vuosina markkinoille on tullut uusia, entistä ympäristöystävällisempiä ja energiatehokkaampia lämmitysmuotoja ja esimerkiksi maalämpöpumpun perustuva lämmitys on kasvattanut voimakkaasti suosiotaan.

Muutosehdotus on tärkeä myös kilpailuoikeudelliselta kannalta. Lähtökohtana pidetään myös innovaatioiden tukemiseksi teknologianeutraalia ohjausta siten, että mitään ilmastoystävällisiä lämmitysmuotoja ei aseteta vastakkain tai ensisijaisiksi. Säännöksen poistamisella ei kuitenkaan ole arvioitu olevan suurta käytännön vaikutusta.

Valiokunta kannattaa säännöksen kumoamista korostaen samalla, että kaukolämmön merkitys koko yhteiskunnalle on joka tapauksessa erittäin suuri vähennettäessä päästöjä ja siirryttäessä kohti ilmastoneutraalia energijärjestelmää. Lähes kolme miljoonaa henkeä asuu kaukolämmön piirissä olevassa asunnossa, ja kaukolämmön markkinaosuus on uudisrakentamisessa edelleen yli 60 %. Hallituksen esityksen perusteluissa pidetään mahdollisena, että kaukolämpöasiakkaiden maksut saattavat nousta, jos jollain alueella kaukolämmön piirissä olevien rakennusten määrä merkittävässä määrin vähenisi. Asemakaavamääräystä ei kuitenkaan ole käytetty kovin monessa kunnassa eikä laajoilla alueilla niissä, joissa sitä on käytetty. Kaukolämpöalalla liittymisvelvoite on koettu osin jopa imagoa heikentäväksi.

Kaukolämpöverkostolla on tulevaisuudessa myös tärkeä rooli kysyntäjoustop välineenä. Kysyntäjousto ja energian varastointi ovat tulevaisuuden uusiutuvaan energiaan perustuvan energijärjestelmän olennainen osa. Kuluttajat voivat toimia päästöjen vähentämisessä merkittävinä sijoittajina, puhtaiden teknologioiden käyttäjinä ja kysyntäjoustop tarjoajina. Lämpöverkkoa on välttämätöntä tarkastella kokonaisuutena sekä yhdessä sähköntuotannon ja -kulutuksen kehityksen kanssa, jolloin voidaan tunnistaa kaukolämpöverkkojen ja lämpövarastojen mahdollisuudet uusiutuvien lähteiden, kuten tuulivoiman, tasapainottajana. Kaukolämpöverkossa kulutuksen ja tuotannon ei tarvitse olla joka hetkellä yhtä suurta, koska verkko itsessäänkin muodostaa joustop elementin. Silti lämpöenergian varastointiratkaisujen kehittäminen on osa myös kaukolämpöjärjestelmien kehittämistä ilmastoystävällisemmiksi. Lämpöä voidaan myös varastoida rakennuksiin ja verkkoon alhaisen kulutuksen aikana, mikä mahdollistaa tehokkaamman ja vähäpäästöisemmän tuotantorakenteen. Näin myös kaukolämpömarkkinoilla voidaan edistää älykkään kiinteistöteknologian ja dynaamisen hinnoittelun avulla kulutusta pois huipputunneilta sekä mahdol-

Valiokunnan mietintö YmVM 9/2018 vp

listaa pientuottajien verkkoon pääsy samalla tavoin kuin sähköverkon osalta. Kaukolämpöosaamisesta onkin tullut myös vientituotteena kiinnostava.

Valiokunta korostaa, että kaavoituksessa tulisi ottaa huomioon myös erilaisten uusiutuvan energian järjestelmien edellyttämät reunaehdot ja mahdollistaa myös alueelliset, useita taloja palvelevat hajautetut uusiutuvan energian järjestelmät. Lämmön kysyntäjousto tulee ottaa huomioon myös suunnittelussa, kaavoituksessa ja rakentamisessa.

Terveiden kilpailuolosuhteiden varmistamisella ja monipuolisella tarjonnalla voidaan ja tulee samalla ehkäistä ongelmia, joita voi liittyä kaukolämmön hinnoitteluun, kiinteistökohtaisten lämmitysratkaisujen hinnoitteluun markkinoilla tai tällaisten ratkaisujen laatuun ja toimivuuteen. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää kuluttajan aseman suojaamiseen ja vastuiden selkeyttämiseen silloin, kun lämmitysjärjestelmä muodostuu usean eri uusiutuvan energian laitteesta ja näiden muodostaman kokonaisuuden toimivuudessa on ongelmia.

Valiokunta korostaa lopuksi, että olemassa olevien kaavojen osalta annetut asemakaavamääräykset jäävät voimaan. Lainmuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2019, ja kumottavaa pykälää ehdotetaan sovellettavaksi vielä kaavoihin, jotka on mahdollisesti asetettu ehdotuksina julkisesti nähtäville ennen sitä. Tällaisia lienee hyvin vähän tai ei ollenkaan. Valiokunta pitää kuitenkin tätä normaaliin käytäntöön perustuvaa ehdotusta hyväksyttävänä korostaen, että lainmuutoksen johdosta tulisi erityisesti varmistaa tiedonkulku nykyisinkin voimassaolevasta rajauksesta, jonka mukaan määräystä ei sovelleta rakennukseen, jossa on uusiutuviin energialähteisiin perustuva vähäpäästöinen lämmitysjärjestelmä, ja tätä koskevasta korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisusta KHO 2017:48.

Edellä esitettyihin näkökohtiin viitaten valiokunta pitää tarpeellisena, että lainmuutoksen vaikutuksia seurataan; erityisesti vaikutuksia siirtymään kestäviin ja päästöttömiin lämmitysenergiamuotoihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 79/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 4.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Petri Honkonen kesk

Valiokunnan mietintö YmVM 9/2018 vp

jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos